

# SLOVAKIAN ABSTRACTS SLOWAKISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

## ABSTRAKTY

**FRANK LASOGGA** (str. 3)

**Duchovní poradcovia na havarijné prípady v Nemeckej spolkovej republike:** Od polovice deväťdesiatych rokov sa poradcovia pre krízové situácie v Nemecku podieľajú na starostlivosti o osoby, ktoré boli významne postihnuté núdzovými situáciami a potrebujú psychologickú prvú pomoc. K týmto postihnutým patria priame obeť núdzovej situácie (havárie) či nepriame obeť, ako sú rodinní príslušníci, očití svedkovia vinníci nehody. V rámci úlohy sa duchovní poradcovia v krízových situáciách zúčastňujú – v spolupráci s políciou – informovania rodinných príslušníkov alebo sa starajú o rodičov, ktorý náhle umrelo dieťa. Starostlivosť o priame a nepriame obeť sa koná najmä v bydliskách dotýčených. Toto požaduje zvláštnu citlivosť duchovného poradcu, na jednej strane preto, že je prítomný ako hosť, na druhej strane preto, že má na starosti v tejto situácii aj vedenie. Duchovní poradcovia v krízových situáciách sú veľmi často zavolaní na pomoc v takých prípadoch, keď ide o úmrtie alebo umierajúcich. Alarmovanie sa vo väčšine prípadov realizuje prostredníctvom centrálnej stanice požiarnej ochrannej služby, ale jednotka prichádzajúca na miesto môže tiež priamo upovedomiť duchovného poradcu. Spolupráca duchovných poradcov s inými záchrannými zborami, ako sú napr. polícia, záchranná služba atď., je dneska už zavedená vo veľkom rozsahu. Avšak z rôznych dôvodov, ako napríklad kvôli odlišnej organizačnej kultúre, nie je vždy jednoduchá. Práca duchovných poradcov v krízových situáciách narazí na ťažkosti hlavne v prípade väčších nehôd, keď musia rýchlo, vo veľmi krátkom čase robiť rozhodnutia s dlhodobým vplyvom a na základe neúplných informácií. V niektorých prípadoch sú obeť nehody vystavené veľmi silnému zaťaženiu, pri ktorom je potrebné robiť rozdiel medzi fyzickými bolesťami a duševným a psychologickým tlakom, ako je napríklad strata sebakontroly. K následkom môžu prispievať aj rôzne ďalšie faktory, ako napríklad biologické, sociografické a psychologické premenné, ktoré môžu znížiť a tiež posilniť zaťaženie. Práca skupín prvej pomoci, ako aj správanie duchovných poradcov významne ovplyvňuje následky núdzovej situácie. Kvôli tomu môžu byť reakcie po nehode a aj následky úplne odlišné. Starostlivosť o obeť nehody alebo havárie pozostáva predovšetkým z nadviazania kontaktu, ktorého doba sa však môže významne líšiť. Následne po týchto udalostiach by mala obeť v prípade potreby kontaktovať odborníkov alebo duchovného pastiera. Práca duchovného poradcu v krízových situáciách je napríklad aktivizácia vnútorných a vonkajších zdrojov, ako napríklad aktivizácia vnútorných a vonkajších zdrojov sily obeť havárie. Okrem toho má aj psychická príprava veľmi dôležitú funkciu v prípade priamych a nepriamych obeť. Pre profesionálnu prácu je nevyhnutná odborná príprava, ktorá by mala byť aj v budúcnosti jednotná v celej krajine. Kontrola kvality a vyhodnotenie práce duchovných poradcov v krízových situáciách majú dôležitú úlohu a ich povinná integrácia do alarmových plánov je nevyhnutná.

**Kľúčové pojmy:** duchovný poradca v krízových situáciách, obeť nehody alebo havária, zaťaženie, ovplyvňujúce premenné, následky, psychologická prvá pomoc, starostlivosť, smrť, spolupráca, zdroje, psychologická príprava, odborná príprava

ANDREAS WITTRAHM (str. 25)

**Duševné zdravie v spoločenských organizáciách:** Organizácie sú také spolky založené ľuďmi, ktoré vytvoria v záujme dosiahnutia ich spoločných cieľov štruktúry a kontrolujú pracovné procesy súvisiace s danými cieľmi. Takéto organizácie nepôsobia vo vzduchoprázdne: svoje ciele si želajú uskutočniť za daných vonkajších podmienok prostredníctvom určených finančných a iných zdrojov ich členov a spolupracovníkov. Hrozí však riziko, že pod tlakom zmeny vonkajších podmienok sú členovia organizácií konfrontovaní pri realizovaní svojich cieľov s náročnými a zaťažujúcimi okolnosťami a v ich dôsledku ochorejú. Táto štúdia predstaví pomocou príkladov organizácií pôsobiacich v sociálnej oblasti mechanizmy, ktoré ohrozujú stav duševného zdravia spolupracovníkov predovšetkým v strednej Európe, ktorá je vystavená zmenám spoločenských rámcových podmienok. Preskúma hodnoty, ciele, štruktúry, ktoré berú do úvahy duševné zdravie spolupracovníkov a zaisťujú ich aktívnu ochranu. K tomuto patrí taká organizačná etika, ktorá umožní prehľadnosť cieľov organizácie a pokračujúce a stále skúmanie ciest uskutočňovania určených cieľov za meniacich sa vonkajších podmienok. Okrem toho charakterizujú organizáciu citlivú na duševné zdravie také štruktúry, ktoré zapoja spolupracovníkov do hľadania čo najvhodnejšieho uskutočňovania cieľov svojej organizácie. A v treťom rade, organizácia vhodne vytvorená z hľadiska duševného zdravia uskutoční personálnu rozvojovú stratégiu, ktorá harmonizuje zručnosti členov s požiadavkami týkajúcimi sa rôznych funkcií a pozícií. Nakoniec patrí k duševnej starostlivosti poskytnutie kvalifikovanej možnosti seba-poznávania jednotlivých členov – na úrovni svojej aktuálnej roly a práce, pracovnej skupiny, ako aj celej organizácie.

**Kľúčové pojmy:** burnout syndróm, vyhorenie, obraz budúcnosti, organizácia, organizačná etika, rozvoj personálu, zdroje, duševné zdravie, sociálne záležitosti, hodnoty, dobročinné organizácie

TEODÓRA TOMCSÁNYI (str. 45)

**Antoine Vergote, zakladateľ školy empirického a psychoanalytického prístupu náboženskej psychológie:** Prostredníctvom predstavenia pôsobenia Antoina Vergota počas viacerých desaťročí, ktoré významne ovplyvňovalo európsky vývin psychológie náboženstva, poskytne táto štúdia nahliadnutie do tejto oblasti vedy, ktorá následkom dlhodobej uzavretosti nemala významné miesto v spoločnom vedomí vedeckého života. Vergote svojim celoživotným dielom založeným na rozsiahlom teoretickom pozadí a činnosťami súvisiacimi s psychoanalýzou ako zakladateľ školy nám predstaví rôznorodé vedecké metodiky založené na empirických výskumoch, predbežné rozvahy a vedecké výsledky priekopníka náboženskej psychológie, ktoré sú schopné integrovať rôzne vedecké prístupy. Vergote sa priblížil k definíciám, symbolom a rituálom vychádzaním z takej oblasti, ktorá sa zrodila spojením pragmatických oblastí psychológie, teológie a nábožensky angažovanej pedagogiky. Vypracoval systém kritérií na rozdeľovanie

zdravých a nezdravých foriem náboženstva, ale zdôrazňoval, že podmienkou účinného zásahu je vyhovujúca pripravenosť odborníka. Diela Vergota patria k nevyhnutným zdrojovým prácam k praxi v hraničnej oblasti psychológie a teológie.

**Kľúčové pojmy:** psychológia, teológia, náboženská psychológia, klinická psychológia náboženstva, tímová práca, hranice kompetencie, psychoanalýza, empirický výskum, reprezentácia Boha, sociokultúrna determinácia

**HELENE YBRANDT & KERSTIN ARMELIUS** (str. 59)

**Duševné zdravie a sebaobraz mládeže v pubertálnom veku a ich obraz o rodičoch:** Predmetom skúmania bol vzťah medzi sebaobrazom podľa určenia interpersonálnej teórie a štrukturálnej analýzy sociálneho správania (Structural Analysis of Social Behavior – SASB, Benjamin) a obrazom o rodičoch a problémami internalizácie a externalizácie podľa určenia škály výpovedí mládeže o sebe (Youth Self-Report – YSR) podľa Achenbacha. Vzorka pozostávala zo 199 (92 mužov, 107 žien) adolescentov vo veku od 13 do 17 rokov z bežnej populácie. Regresné analýzy ukazovali že vzor spájajúci sebaobraz a obraz o rodičoch s problémami duševného zdravia bol odlišný v prípade chlapcov a v prípade dievčat. Problémy internalizácie u dievčat boli predpokladané predovšetkým na základe jednotlivých aspektov vlastného sebaobrazu, zatiaľ čo v prípade chlapcov malo väčší význam správanie rodičov. Na problémy externalizácie u dievčat mali významný vplyv vzory sebaobviňovania, kladného hodnotenia seba a obviňovania rodičmi, ale v prípade chlapcov hrali dôležitejšiu rolu vzory zanedbanosti, nízkej vlastnej autonómie a neistoty rodičovskej lásky. Výsledky ukázu, že chlapci a dievčatá majú odlišné druhy zraniteľnosti ako rizikové faktory z hľadiska problémov duševného zdravia.

**Kľúčové pojmy:** pubertálny vek, duševné zdravie, sebaobraz, obraz o rodičoch, SASB, YSR

**PÉTER TÖRÖK, ISTVÁN NAGY & MÁTÉ JOÓB** (str. 77)

**Charitatívna činnosť historických kresťanských cirkví v Maďarsku počas komunizmu a jej dopad na postkomunistickú cirkevnú dobročinnú činnosť, 1. časť:** Táto dvojdielna štúdia analyzuje charitatívnu činnosť maďarských historických kresťanských cirkví počas obdobia komunizmu nielen z investigatívneho a deskriptívneho hľadiska, ale tiež vzhľadom na to, aký vplyv má na postkomunistickú cirkevnú dobročinnú aktivitu. Toto vyžaduje stručné predstavenie toho, akého druhu a akého rozsahu bola charitatívna činnosť katolíckej, reformovanej a evanjelickej cirkvi pred komunistickým prevratom. Významná časť cirkevných sociálnych inštitúcií sa v rokoch, ktoré nasledovali po druhej svetovej vojne, dostala pod kontrolu štátnej správy a noví pracovníci často pokladali vykonanie svojich úloh iba za príležitosť na zárobok a v ich službe im chýbala zaangažovanosť. Je zrejmé, ako sa politika štátneho socializmu usilovala o využitie charity a diakoni v záujme jej snáh o obmedzenie cirkvi a náboženstva. Tieto snahy boli realizované prostredníctvom opatrení, podľa ktorých mohli zostať v rukách cirkvi iba tie inštitúcie, v ktorých neexistovala nijaká misijná aktivita alebo bola možnosť takejto aktivity veľmi obmedzená. Partnermi štátnej moci sa stali čiastočne aj tí vedúci cirkví, ktorí sa v súlade s úradnými očakávaniami snažili zaistiť prežitie. Pokrokom bolo, keď sa podarilo zle platené pracovné pozície vyžadujúce ťažkú prácu a vnútornú angažovanosť obsadiť

kvalifikovanými a schopnými pracovníkmi na základe návrhov a odporúčaní cirkvi. Počas obdobia diktatúry sa tiež významne znížila dobročinná aktivita cirkevných zborov a náboženských obcí. U každej z 3 cirkví sa objavila snaha, aby v ožívajúcej charitatívnej činnosti po páde diktátorského režimu, ktorú musel nutne zasiahnuť proces inštitucionalizácie, zostal zachovaný duchovný a charizmatický aspekt. Štúdia tiež poukáže na niekoľko prípadov, ktoré zobrazujú problémy udržiavania styku s postkomunistickým štátom. Prvá časť štúdie predstaví možnosti pôsobenia pomáhajúcich služieb týkajúcich sa zvlášť kalvínskej a zvlášť evanjelickej cirkvi. Druhá časť poskytne prehľad podmienok existencie katolíckej charity počas rokov diktatúry podľa rovnakých kritérií, vrátane pohľadu na pomery éry pred druhou svetovou vojnou a zmenené príležitosti doby po zmene režimu v roku 1989.

**Kľúčové pojmy:** diakonia, Maďarsko, komunizmus, štátny socializmus, diktatúra, dejiny, retrospekcia, pomáhajúca profesia, inštitucionalizácia, miestna iniciatíva, vzťahy cirkvi so štátom

**SIAMAK KHODARAHIMI** (str. 99)

**Súvislosť sklonu k psychopatickej deviácii a psychopatológie na základe vzorky iránskych dospievajúcich a mladých: pohlavné rozdiely a prediktory:** Táto štúdia skúma súvislosti psychopatickej deviácie a psychopatológie a prípadnú signifikanciu pohlavných rozdielov na základe vzorky iránskych dospievajúcich a mladých. Táto vzorka zahŕňala 106 dospievajúcich (55 dievčat a 51 chlapec) a 94 mladých ľudí (45 žien a 49 mužov) z mesta Eghlid provincie Fars v Iráne. Na základe vývojovej psychopatológie a súvisiacej literatúry sa podľa nášho názoru predpokladá možná súvislosť medzi psychopatológiou a sklonom k psychopatickej deviácii v kruhu dospievajúcich mladých. Pre tento výskum boli používané: demografický dotazník, 4. škála osobnostného testu Minnesotského multifázového osobnostného inventáru č. 2 (MMPI-2) a rozšírená sebakposudzovacia škála „Symptom Checklist 90 Revised“ (SCL-90-R). Na základe analýz bola zistená lineárna súvislosť medzi ukazovateľmi sklonu k psychopatickej deviácii a psychopatológie v kruhu dospievajúcich mladých. Prejavujú sa významné kladné korelačné koeficienty medzi ukazovateľmi sklonu k psychopatickej deviácii a psychopatológie vrátane somatizácie, obsedantno-kompulzívnej poruchy, úzkosti, interpersonálnej senzitivity, agresie, fobie, paranoje, psychózy a netypických faktorov a celou škálou SCL-90-R. Môžeme však zdôrazniť významnú koreláciu medzi psychopatiou, sklonom k psychopatickej deviácii, somatizáciou a fobiou ako nový výsledok tejto výskumnej oblasti. Počas multivariačnej analýzy rozptylu, v ktorej boli pohlavie, veková skupina a interakcia pohlavia a vekovej skupiny nezávislými premennými a ukazovateľmi sklonu k psychopatickej deviácii a psychopatológie boli závislými premennými, bola zistená jednoznačná skutočnosť, že tieto faktory nemajú významnú funkciu z hľadiska žiadnej závislej premennej. Viacnásobná regresná analýza konečne poukázala, že sa sklon k psychopatickej deviácii môže predpokladať na základe paranoických predstáv u dievčat, somatizácie a agresie u chlapcov, somatizácie vo vzorke dospievajúcich, depresie vo vzorke mladých a somatizácie v celej vzorke.

**Kľúčové pojmy:** psychopatia, somatizácia, obsedantno-kompulzívna porucha, úzkosť, interpersonálna senzitivita, agresia, fobia, paranoja, psychóza, dospievajúci, mladí